

ЩОДО МОМЕНТУ ВИХОДУ УЧАСНИКА ЗІ СКЛАДУ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Руденко Л.Д.,

*Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету,
кандидат юридичних наук, доцент;*

Голодна А.С.,

*Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету,
студентка 4 курсу*

Товариство з обмеженою відповідальністю – найпоширеніша організаційно-правова форма, яку обирають для ведення бізнесу в Україні. Це обумовлено певними перевагами, а саме простим способом створення і реєстрації, мінімальними фінансовими ризиками для учасників, а також достатньо простою системою управління. Крім цього, ТОВ є більш захищеним від «рейдерства» у порівнянні із акціонерними товариствами. Сукупність прав та обов'язків учасників ТОВ визначається положеннями його статуту. Зокрема право внесення змін до статуту може бути обумовлено одноголосністю членів, що обмежує право одних учасників самовільно зменшувати частку у майні ТОВ інших [1, с. 289]. Так само статутом або іншим актом може бути обмежено право учасника на вихід із ТОВ. Однією з проблемних сторін є виникнення конфліктних ситуацій між учасниками, наслідком яких може стати реалізація права учасника на добровільний вихід зі складу товариства. При цьому, у законодавстві не зазначено конкретну дату виходу учасника зі складу товариства, що негативно відбивається на реалізації законних інтересів колишнього учасника у процедурі виходу. Судова практика вказує на велику кількість спорів щодо стягнення колишнім учасником ТОВ вартості частини майна, пропорційну його частці у статутному капіталі товариства. Більшість позовних вимог обумовлена несплатою ТОВ такої компенсації у строки, передбачені Законом України «Про господарські товариства».

Таким чином, **метою** дослідження є конкретизація дати добровільного виходу учасника зі складу товариства.

Учасники ТОВ мають право брати участь в управлінні товариством, у розподілі прибутків та отримувати їх частину, отримувати інформацію про діяльність товариства, право виходу з товариства та інші права, встановлені

законодавством і установчими документами [2, с. 235]. Чинне законодавство передбачає право учасника товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) на вихід (ст. 148 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), ст. 88 Господарського кодексу України (далі – ГКУ), ст. 54 Закону України «Про господарські товариства»). Практика реалізації цього права є неоднозначною у контексті визначення моменту виходу зі складу ТОВ.

Аналіз судової практики та роз'яснень виконавчих органів влади вказує на прив'язку дати виходу до наступних подій:

- написання заяви про вихід з ТОВ;
- подання товариству заяви про вихід;
- прийняття загальними зборами рішення про вихід учасника з товариства на підставі його заяви (повідомлення) про вихід;
- закінчення строку, встановленого законом або статутом товариства для повідомлення про вихід з товариства;
- державна реєстрація змін до установчих документів товариства, пов'язаних з виходом учасника.

Тобто позиції судових органів та органів державної влади різняться.

Згідно з п. 28 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» вихід зі складу учасників товариства не пов'язується ні з рішенням зборів учасників, ні з внесенням змін до установчих документів товариства. У зв'язку з цим моментом виходу учасника з товариства є дата подачі ним заяви про вихід відповідальній посадовій особі або вручення заяви цим особам органом зв'язку. Положення установчих документів, які обмежують чи забороняють право на вихід учасника з товариства, є незаконними [3].

Учасник товариства з обмеженою відповідальністю згідно з ч. 1 ст. 148 ЦКУ має право вийти з товариства, повідомивши товариство про свій вихід не пізніше ніж за три місяці до виходу, якщо інший термін не встановлений статутом.

Отже, аналіз зазначених положень дозволяє зробити висновок про те, що на вихід учасника з товариства не вимагається згода інших учасників або прийняття відповідного рішення зборами учасників товариства, а днем виходу є день подачі ним заяви про вихід з товариства у встановленому порядку.

При цьому, у роз'ясненні Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, наданого в листі «Про момент виходу учасника зі складу ТОВ», зазначається, що для третіх осіб відомості про зміну складу засновників набувають чинності тільки після внесення цих змін до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Відповідна позиція ще раніше була представлена в іншому листі Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва «Про надання роз'яснень» [4].

Варто зазначити, що питання «моменту виходу» господарські суди теж трактують по-різному, враховуючи керівні роз'яснення Верховного суду України та Вищого господарського суду України. Суть їх зводиться переважно до того, що одні суди момент припинення корпоративних прав пов'язують з датою повідомлення товариства про вихід, а інші – з закінченням строку на повідомлення товариства. Таким чином, навіть у межах однієї господарської форми судочинства суди по-різному трактують момент виходу учасника з ТОВ і, відповідно, початок перебігу 12-місячного строку на здійснення розрахунків. У контексті судової реформи залишається незрозумілим питання подальшого застосування постанов пленуму Вищого господарського суду України, роз'яснень, оглядових та інформаційних листів у практиці господарських судів першої та апеляційної інстанції після ліквідації Вищого господарського суду у зв'язку з початком роботи нового Верховного суду України.

Таким чином, загальним підходом у судовій практиці є те, що момент виходу учасника з товариства не пов'язується з реєстрацією змін в установчих документах. Невнесення змін до установчих документів, непроведення державної реєстрації змін до установчих документів не може вплинути на волевиявлення учасника, позбавити або обмежити учасника можливості вільно розпорядитися своїми корпоративними правами, зокрема, вийти з товариства. Невнесення змін до установчих документів, не проведення державної реєстрації змін до установчих документів не означає, що учасник, який в установленому порядку вибув з товариства, автоматично повертається в число учасників (постанова Вищого господарського суду України від 9 березня 2010 року у справі № 24/58) [5].

Отже, у контексті судової реформи, відсутності єдиного підходу щодо моменту добровільного виходу учасника зі складу ТОВ представляється

доцільним визначити дату виходу на законодавчому рівні. Виходячи з того, що саме з датою виходу законодавець пов'язує перебіг 12-місячного строку на здійснення розрахунків з колишнім учасником, представляється доцільним моментом добровільного виходу учасника зі складу ТОВ вважати дату подання учасником уповноваженій посадовій особі товариства заяви про вихід зі складу учасників або вручення заяви такій особі органом зв'язку. Встановлення іншої дати ставитиме колишнього учасника ТОВ у залежність від дій ТОВ. Колишній учасник у таких відносинах є більш незахищеною стороною, оскільки не має ніяких механізмів впливу на учасників та органи управління ТОВ щодо внесення змін до установчих документів, державної реєстрації таких змін. Тому в умовах відсутності законодавчої конкретизації моменту виходу учасника зі складу ТОВ фактично надається можливість безпідставного затягування з розрахунками, що негативно відбивається на стабільності господарського обігу та забезпечення правового господарського порядку. У подальших наукових дослідженнях доцільно розглянути питання удосконалення механізму компенсації колишньому учаснику ТОВ вартості частини майна, пропорційну його частці у статутному капіталі товариства.

Література:

1. Деревянко Б.В. Забезпечення прав власників майна приватних ВНЗ при їх реорганізації / Б.В. Деревянко // Форум права. — 2010. — № 4. — С. 286—291 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10dbvpir.pdf>
2. Господарське право: Навч. посібник у схемах і таблицях / За заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Шелухіна М.Л. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 616 с.
3. Про практику розгляду судами корпоративних спорів: постанова пленуму Верховного Суду України; від 24.10.2008 року № 13 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>.
4. Про момент виходу учасника зі складу ТОВ: лист Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 18.06.2009 року № 7184 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DP2526.html.
5. Постанова Вищого господарського суду України від 09.03.2010 року № 24/58 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://jurportal.org/writ/8216552>.

Руденко, Л.Д. Щодо моменту виходу учасника зі складу товариства з обмеженою відповідальністю [Текст] / Л.Д. Руденко, А.С. Голодна // Міжгалузеві зв'язки цивільного, господарського та трудового права: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 28 вересня 2017 року): у 2-х ч. - Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2017. - Ч.1. - С. 202-205.